

בס"ד. משיחת ש"פ וישלח, י"ד כסלו ה'תנש"א.

תרגום מאידית

לקיים את הציווי ולחזור⁹ לארץ ישראל¹⁰, ומדוע עיכב זאת ובנתיים שלח "מלאכים לפניו אל עשו אחיו ארצה שעיר" "להודיע שאני בא אליך"¹¹, ורק לאחר כל הסיפור עם עשו קיים את הציווי "שוב אל ארץ אבותיך גו"¹², כפי שמסופר בהמשך הפרשה¹³ "ויבא יעקב שלם עיר שכם גו"¹⁴, "ויבא יעקב אל יצחק אביו וגו"¹⁵, ובעיקר בפרשה שלאחרי זה – "וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען"¹⁴?

ומזה גופא מובן, שהענין ד'וישלח יעקב מלאכים אל עשו גו' נוגע לשלימות העבודה דיעקב, כולל – בכדי שיוכל לקיים בשלימות את ציווי ה' "שוב אל ארץ אבותיך".

ב. מזה ניתוסף עוד ענין בפרשה הדורש ביאור:

א. לאחר שיעקב גמר את עבודתו בחרן (אצל לבן) בהקמת ביתו וכו', והלך משם, ע"פ ציווי ה' "שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך" – "ויעקב הלך לדרכו וגו"² – מסופר בפרשתנו ש'וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו ארצה שעיר שדה אדום"³, ובארוכה – ע"ד הפגישה בין יעקב ועשו.

נשאלת השאלה: כיון שליעקב הי' ציווי ה' "שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך", ביחד עם הבטחת ה' "ואהי עמך"⁵ [נוסף להבטחה בתחלת הליכתו לחרן]⁶: "והנה אנכי עמך ושמרתיו גו' והשיבותיך אל האדמה הזאת גו'", ונדר יעקב⁷ "ושבתי בשלום אל בית אבי"⁸ – הי' עליו (לכל לראש)

(1) ויצא לא, ג.

(2) שם לב, ב.

(3) ריש פרשתנו.

(4) ונוסף לזה הי' לו בפועל הלוי' ושמירה של המלאכים – "ויפגעו בו מלאכי אלקים", מלאכי א"י ש"באו לקראתו ללוותו לארץ", ולפני זה – מלאכי חו"ל ש"באו עמו עד כאן" (ס"פ ויצא ובפרש"י).
(5) וכפי שהתפלל יעקב לה' (בריש פרשתנו – לב, י"ד) "ה' האומר אלי שוב לארצך ולמולדתך ואיטיבה עמך".

ואף שאמר "קטנתי מכל החסדים, נתמעטו זכויותי ע"י החסדים והאמת שעשית עמי לכך אני ירא שמא משהבטחתי נתכללתי בחטא ויגרום לי להמסר ביד עשו" (שם, יא ובפרש"י) – הרי תפלה זו התפלל יעקב לאחר ששלח מלאכים אל עשו, ושמע שעשו הולך לקראתו עם ארבע מאות איש. ועוד: אפילו באם יעקב הי' ירא מעשו, הי' אפשר לשלוח לו מלאכים לפייסו כו' לאחר שיקיים ציווי ה' "שוב אל ארץ אבותיך".

(6) ויצא כה, טו.

(7) שם, כא.

(8) ולא הי' לו לפחד מעשו, כי עשו "לדרכו הי' מהלך" (ב"ר ריש פרשתנו (פע"ה, א"ג). הובא

ברמב"ן ריש פרשתנו. וראה רא"ם ס"פ ויצא, "שכבר נח רוגזי שהרי אמו שלחה אחריו שנאמר עד שוב אף אחיך וגו' (תולדות כז, מה), ובשלהו אליו הי' מעורר השנאה" (מת"כ שם). ועיי"ש במדרש ובמפרשי המדרש עוד פרטים בזה.

וגם בפשטות הכתובים לא נאמר "ויירא יעקב מאד ויצר לו" (פרשתנו לב, ח) עד לאחר תשובת המלאכים אליו "באנו אל אחיך אל עשו וגם הולך לקראתך וארבע מאות איש עמו" (שם, ז). וראה לבוש האורה ויש פרשתנו.

(9) ראה רא"ם ס"פ ויצא (בדחיית פירוש הרמב"ן שם), שיעקב לא הי' חוזר לארץ ישראל דרך אדום. וראה הערה הקודמת.

(10) ואח"כ הי' יכול לשלוח מלאכים אל עשו לפייסו כו', או: כיון שהי' לו הבטחת ה' הי' מקום שלא ישלח אליו מלאכים, ורק באם עשו יבוא אליו או ישתרל לפייסו.

(11) פרש"י פרשתנו לב, ו.

(12) לג, יח.

(13) שם לה, כז.

(14) ר"פ וישב.

על יעקב, ורק אח"כ התורה ממשיכה ב"ישובי יעקב ותולדותיו" ("וישב יעקב גו"), שזה כולל "עד סוף כל התורה"²³ – בכדי לבטא את המעלה של יעקב ותולדותיו ("המרגליות"), שמתגלה לאחר שמשפירים (בדרך קצרה) על ישובי עשו ותולדותיו, שלכתחילה הם מעורבים ב"חול", ו"כובו בכברה עד שמוצא את המרגליות".

וצריך להבין: מצד גודל הדיקו בתורה – מסתבר לומר, שהסיפור בתורה על "ישובי עשו ותולדותיו בדרך קצרה" הוא לא רק דבר צדדי וטפל בכדי לבטא את החשיבות לפני המקום של "ישובי יעקב ותולדותם" (שכתובים "בדרך ארוכה"), אלא – שעצם הענין של "ישובי עשו ותולדותיו" (ושזה כתוב "בדרך קצרה", ע"ד "צורות" בערך ל"מרגליות") נוגע לעצם המעלה ושלמות של "ישובי יעקב ותולדותיו" [ע"ד האמור לעיל (סוס"א) שהעבודה של יעקב עם עשו נוגעת לשלימות יעקב].

ויתירה מזו: כל ענין שכתוב בתורה – אפילו ענינים שנתבטלו אח"כ – הוא נצח²⁴. כמו שמבאר הרגצ'ובי²⁵ בנוגע לשבועת משה²⁶, שהמתפיס בו חל הנדר, אע"פ שהתיר שבועתו (וחכם עוקר הנדר מעיקרו²⁷), "כיון שהשבועה כתובה בתורה הוא דבר הנמשך וכאילו

אפי' לאחר סיום הסיפור (בפרשתנו) אודות פגישת יעקב ועשו, והמשך הסיפור ע"ד נסיעת יעקב ("ויעקב נסע סוכתה גו", ויבא יעקב שלם עיר שכם גו"¹⁵, ואודות מעשה שכם¹⁶, ונסיעת יעקב לבית א-ל¹⁷ וכו'), עד "ויבא יעקב אל יצחק אביו גו"¹³ – חוזרת התורה לספר בפרטיות "ישובי עשו ותולדותיו"¹⁸ [תולדות עשו]¹⁹, ובהמשך לזה²⁰ – "המלכים אשר מלכו בארץ אדום", ו"שמות אלופי עשו"²¹] – ורק אח"כ – בפרשה שלאחרי זה – ממשיכה התורה ע"ד ישוב יעקב בארץ כנען, "וישב יעקב בארץ מגורי אביו".

לפי זה יוצא, שהתורה מפסיקה את סיפור שובו של יעקב מחן לארץ ישראל עם "ישובי עשו ותולדותיו" – ענין צדדי לגמרי לכאורה.

מפרשים²² מסבירים שזה מתרץ רש"י בפירושו (בר"פ וישב): "אחר שכתב לך ישובי עשו ותולדותיו בדרך קצרה שלא היו ספונים וחשובים לפרש היאך נתיישבו וסדר מלחמותיהם כו' פירש לך ישובי יעקב ותולדותיו בדרך ארוכה כל גלגולי סבתם לפי שהם חשובים לפני המקום להאריך בהם כו', משל למרגליות שנפלה בין החול אדם ממשמש בחול וכובו בכברה עד שמוצא את המרגליות, ומשמצאה הוא משליך את הצורות מידו ונוטל את המרגליות". וזהו הטעם מדוע התורה מספרת בכלל אודות "ישובי עשו ותולדותיו", ומפסיקה בזה את הסיפור

(23) רא"ם ולבוש שם.

(24) ועד "שכל מה שנאמר בתושב"כ ובתושבע"פ הן בהלכה והן באגדה כו' וכן ההלכה שעלי אמרו אח"כ שבדוּתא היא . . . כולם ממש אמר ה' ובאותו הלשון ממש שנאמר כו' וה' עצמו אומר ההלכה והוא עצמו אומר שבדוּתא היא כו' (לקוטי לוי"צ אג"ק ע' רסו).

(25) צפע"נ מהד"ר ע' 134. ועד"ו שם סה, א. וכן גם בצפע"נ תרומות בהשמטות ע' 120. – הובאו במפענה צפונות פ"ה סי"ב. וש"נ.

(26) "ויאל משה" – שמות ב, כא.

(27) כתובות עד, ב.

(15) פרשתנו לג, יז ואילך.

(16) שם לד, א ואילך.

(17) שם לה, א ואילך.

(18) לשון רש"י ר"פ וישב.

(19) פרשתנו לו, א.

(20) שם, לא.

(21) שם, מ.

(22) גור ארי' ולבוש האורה לפרש"י ר"פ וישב.

שעשו ליהודים (יעקב), עד – כסיום ההפטורה³⁴: "והי' בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש ודלקו בהם ואכלום ולא יהי' שריר לבית עשו גוי, ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה" ("ליפרע מהר עשו אשר עשו לישראל", "למדך שאין מלכותו שלמה עד שיפרע מזרעו של עשו"³⁵).

וצריך להבין: (א) בפרשה לא מדובר לכאורה על פרעון מ"עשו הוא אדום", אלא אדרבא – איך שיעקב שלח אליו מלאכים והשתדל "למצוא חן בעיניך"³⁶ ולפייסו כו', עד אשר – "וירץ עשו לקראתו ויחבקו ויפול על צוארו וישקו ויבכו"³⁷. ועפ"ז – מהו הפירוש שההפטורה ("חזון עובדי"), שקאי בפרעון אדום, היא "מענינה של פרשה"? (ב) מהו הענין וגודל המעלה ד"הר עשו" ש"אין מלכותו (של הקב"ה) שלימה עד שיפרע ממנו"³⁸? (ג) מהו ענין הפרעון כאן? פרעון שייך לומר בחוב. במה מתבטא החוב של עשו ליעקב שצריך לפרוע אותו³⁸?

והענין בזה: ההפטורה – שהיא (נוסף להיותה "מענינה של פרשה") גם הפטורה מלשון סיום³⁹, הסיום ושלמות התוכן של הפרשה – מגלה שתוכן הפרשה (הסיפור אודות יעקב ועשו) אינו סיפור פרטי אודות חיי יעקב ועשו בשעתם, אלא הוא ענין כללי בעבודתו של יעקב, שנוגע לכל הדורות⁴⁰, עד –

השבועה ישנה תמיד", "דכל שכתוב בתורה הדבר הוא נצחי ולא רק מה שהי'".

מזה מובן גם בנוגע לסיפור "ישובי עשו ותולדותיו" בתורה: הגם ש"לא היו ספונים וחשובים לפרש היאך נתיישבו וסדר מלחמותיהם", וזה רק ע"ד "משל למרגליות שנפלה בין החול אדם ממשמש בחול וכוברו בכברה עד שמוצא את המרגליות, ומשמצאה הוא משליך את הצורות מידו ונוטל את המרגליות", כמבואר במפרשים²⁸ ש"אחר שהתחיל הכתוב לדבר מיעקב לא דיבר עוד מעשו כי השליך אותו מעליו" – אעפ"כ, כיון שזה כתוב בתורה הרי "הדבר הוא נצחי ולא רק מה שהי'", ז.א. שיש בזה ענין לעצמו (אפילו לא בתור הקדמה בכדי לבטא את מעלת וחשיבות יעקב ובניו).

עוד ענין הדרוש ביאור: בסוף פרשתנו²⁹ – כאשר נמנים "שמות אלופי עשו" – מפרש רש"י³⁰ ש"אלוף מגדיאל – היא רומי". וצלה"ב: (א) מהו הכרחו של רש"י לפירוש זה? (ב) מה רוצה רש"י לבאר בזה (בפשוטו של מקרא)?

ג. ויובן כל זה בהקדים ביאור השייכות של הפרשה (וישלח) עם ההפטורה, וכידוע שההפטורה היא "מענינה של פרשה"³¹:

ההפטורה של הפרשה היא³² "חזון עובדי' כה אמר אד' ה' לאדום וגו'", ותוכן הנבואה הוא בנוגע הפרעון לאדום – "עשו הוא אדום"³³ – על מה

(34) עובדי' שם, יה ואליך.

(35) פרש"י שם כא.

(36) פרשתנו לב, ו. וראה שם לג, ח. ועוד.

(37) שם, ד.

(38) ראה רד"ה ועלו מושיעים תרפ"ו.

(39) ראה אבודרהם סדר שחרית של שבת

(בשם יש אומרים); המנהיג שבת סל"ה; רמ"א אר"ח סקמ"ד ס"ב שהפטורה מלשון סילוק (אלא שם מפרשים – סילוק מתפלת שחרית).

(40) ראה רמב"ן ריש פרשתנו: בפרשה זו "יש בה

עוד רמז לדורות כי כל אשר אירע לאבינו עם עשו

(28) גו"א ולבוש שם. וראה משכיל לדוד שם.

(29) לו, מג.

(30) מפרד"א פל"ח.

(31) טושו"ע או"ח ר"ס רפד. שו"ע אדה"ז שם

(סרפ"ג. טאו"ח סתכ"ח. רמ"א שם ס"ח.

ספר עובדי'.

(32) פרשתנו לו, א. ח. וראה שם, יט.

לפעול גם את הבירור דעשו. ולכן "וישלח יעקב מלאכים אל עשו", בכדי להודיע לעשו שהוא כבר סיים הבירורים דעולם התיקון (עבודת דרגת יעקב) בהיותו אצל לבן בחרן, ועכשיו הוא יכול (וצריך) לברר את עשו ששרשו מבחי' שבירת הכלים דתהו⁴⁶ (שלמעלה מתיקון)⁴⁷.

אבל אז התברר שעשו (מצד דרגתו הוא) עדיין אינו מוכן לזה (ואדרבה: "הולך לקראתך וארבע מאות איש עמו"⁴⁸), ולכן אמר יעקב⁴⁹ "ואני אתנהלה לאטי לרגל המלאכה אשר לפני ולרגל הילדים [הילדים רכים והצאן והבקר עלות עליי"⁵⁰] עד אשר אבוא אל אדוני שעירה", "ואימתי ילך? בימי המשיח – לאחר "מעשינו ועבודתינו"⁵¹ במשך זמן הגלות בבירור עשו (אדום) – שנאמר ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו"⁵², כמבואר בארוכה בהפטורה (שהיא ובה מתבטא סיום ושלמות הפרשה) – בנוגע לשלמות הבירור דעשו (אדום) לעתיד לבוא, עד "והיתה לה' המלוכה", "ותתגלי מלכותא דהוי' על כל יתבי ארעא ותהי מלכותא דהוי' לעלם ולעלמי עלמאי"⁵³.

ד. עפ"ז יובן מדוע רש"י מפרש "מגדיאל היא רומי"⁵⁴:

(46) תו"ח ריש פרשתנו.

(47) ולמעלה מזה: "יעקב חשש שעשו נתברר כבר וחזר לשרשו הנעלה בחי' המקיפים דתהו שלפני התיקון", ושלח אליו מלאכים כדי "להמשיך בחי' המקיפים דתהו אליו למטה בתיקון שהוא בחי' האו"פ ואייר המקף בפנימי וייתיהו יחד" (תו"ח ריש פרשתנו).

(48) פרשתנו לב, ז.

(49) שם לג, יד.

(50) שם, יג.

(51) תניא רפ"ז (מו, ב).

(52) פרש"י עה"פ (ד"ה "אדוני שעירה") –

מב"ר פרשתנו פעה, יד.

(53) תרגום אונקלוס ויונתן עה"פ.

(54) ראה גם לקו"ש ח"ה ע' 411.

הסיום ושלמות בזה בגאולה העתידה לבוא, כשיקויים "והיתה לה' המלוכה".

והביאור בזה:

יעקב ועשו הם "שני גויים גו' ושני לאומים גו"⁴¹, ובכללות – מלכות בני ישראל, ומלכות אדום (עשו), "ולאום מלאום יאמץ", "לא ישונו בגדולה, כשזה קם זה נופל וכה"א⁴² אמלאה החרבה, לא נתמלאה צור אלא מחורבנה של ירושלים"⁴³.

ושלמות עבודת יעקב מתבטאת בכך, שנוסף לעבודתו הפרטית עבודה עם עצמו, עליו לפעול גם את הבירור דעשו, האב ומקור דאוה"ע (אדום), ובכללות – בירור העולם, כיון שאצל עשו (בעולם) ישנם ניצוצות קדושים עליונים מאד (מבחי' אורות מרובים דתהו שנפלו בשבירת הכלים דתהו⁴⁴), ואותה הקדושה צריכים לפרוע ממנו (כמו פרעון חוב).

ולכן שלח יעקב שלוחים אל עשו אחיו ארצה שעיר שדה אדום – הגם שסיים את עבודתו הפרטית בחרן, והקים שם את ביתו, "מטתו שלימה"⁴⁵, שלמות עבודתו מתבטאת בכך שעליו

אחיו יארע לנו תמיד עם בני עשו". ובפירושו הרמב"ן מבאר הלימוד לדורות מכמה פסוקים דסיפור יעקב ועשו בפרשתנו.

זהו נוסף על העיקר – שכל עניני תורה הם תורה – מלשון הוראה (ראה רד"ק לתהלים יט, ת. ס' השרשים שלו ערך ידה. גוי"א ר"פ בראשית (בשם הרד"ק). וראה זח"ג נג, ב), ועאכו"כ "מעשה אבות" שהם "סימן לבנים" (ראה תנחומא לך לך ט. ב"ר פ"מ, ו. רמב"ן לך לך יב, ו. וראה לקו"ש חט"ו ע' 76 וש"י).

(41) תולדות כה, כג.

(42) יחזקאל כו, ב.

(43) פרש"י תולדות שם.

(44) תו"א ריש פרשתנו. ובארוכה – תו"ח שם.

ובכ"מ.

(45) ויק"ר פל"ו, ה. פרש"י ויחי מו, לא. וראה

פסחים נו, א. תו"כ בחוקותי כו, מב. ספרי ואתחנן

ו, ד. האזינו לב, ט. ברכה לג, ב.

עיי"ז שמתבררים ניצוצות הקדושה שנמצאים בה (האוצרות שרומי מקבץ לפני המשיח), כך שעיי"ז נעשה רומי – רוממות דקדושה.

ה. ועדיין צריך להבין: במה מתבטאת המעלה דבירור האומות, שדוקא בזה תלוי שלמות העבודה של יהודי (יעקב)?

ויש לומר הביאור בזה, בהקדים הדיוק במה שכתוב בתורה⁶¹ שבנ"י הם "המעט מכל העמים" (ומה ש"חשק ה' בכם ויבחר בכם" ה"ז "לא מרובכם מכל העמים" אלא "מאהבת ה' אתכם ומשמרו את השבועה גו"⁶²): בקדושה הכמות קשורה עם איכות. ועד"ז כאשר מדובר בנוגע לנבראים של הקב"ה [שבריאתם דוקא בכח העצמות – "הוא לבדו בכחו ויכלתו לברוא יש מאין ואפס המוחלט ממש"⁶³, ובפרט שההתהוות היא בכל רגע ורגע מחדש]⁶⁴, הרי הכמות שלהם קשורה במיוחד עם איכות (החיות האלקית שמהוה, מחי ומקיימת אותם⁶⁴). ועפ"ז מובן שמה שאוה"ע הם בכמות יותר בהרבה מבנ"י ("המעט מכל העמים") ה"ז גם קשור עם (מעלה ב)איכות כביכול (עכ"פ בפרט אחד).

ואולי יש לומר, שזהו ע"ד ובדוגמת המעלה (איכות) שישנה בעבודת התשובה על עבירות, אפילו לגבי "עיקר התשובה"⁶⁵, תשובה שאינה בהכרח על עבירות, אלא "והרוח"⁶⁶ תשוב אל האלקים אשר נתנה"⁶⁷

כיון ש"עד אשר אבוא אל אדוני שעירה" יתקיים בימי המשיח שנאמר "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו" (כביאורו של רש"י⁵² כנ"ל) – מתעוררת השאלה: איזו שייכות יש לגלות זה האחרון עם עשו? עונה רש"י, שמגדיאל – שהוא מאלופי עשו – הוא רומי, שהחריבו את בית שני, ובנ"י הם אצלם בגלות לפני בוא המשיח, גלות הרביעי, גלות האחרון⁵⁵, הוא – גלות אדום, גלות רומי⁵⁶.

וכמבואר במפרשים, שרומי נקראת בשם מגדיאל, כי (א) רומי "מלשון"⁵⁷ התרוממות כמו מגדיאל שהוא לשון גדולה, כי זאת העיר הוא ית' מגדיל אותה". (ב) מגדיאל⁵⁸ מרמז על זה "שיתגדל על כל א-ל", שזה מורה על מלכות רומי, שמלכותה תפשט בכל העולם כולו, "ויתרומם ויתגדל על כל א-ל"⁵⁹.

ויש לומר, שמה שכתוב אח"כ בפסוק (אחרי "אלוף מגדיאל") "אלוף עירם" – אע"פ שמלכות רומי (מגדיאל) היא הגלות האחרון – הוא גם חלק ממלכות רומי; במלכות רומי ישנם שתי דרגות, שני זמנים ואלופים: "מגדיאל" מלשון "שיתגדל על כל א-ל", כמו שרומי מנגד לאלקות בזמן גלות האחרון, ו"עירם" זמן מאוחר יותר ואלוף – "למה נקרא עירם שהוא עתיד לערום תסווריות (יקבץ אוצרות) למלך המשיח"⁶⁰, כשרומי כבר לא תנגד יותר, אלא אדרבה – על-ידי הבירור דמלכות רומי, היא נהפכת ומסייעת לקדושה,

(61) ואתחנן ז, ז.

(62) שם, ח.

(63) תניא אנה"ק ס"כ (קל, ריש ע"ב).

(64) ראה שעהיוה"א פ"א.

(65) כ"ה הלשון בלקו"ת ר"פ האוניו. וראה דרושי חודש תשרי תרח"צ, שזהו "מהות התשובה".

(66) קהלת יב, ז.

(67) ראה מקומות שנסמנו בהערה 65. לקו"ת בלק עד, א. דרושים לר"ה ס, ד ואילך. ועוד.

(55) ראה קונטרס משיחות ש"פ ויצא ש.ו. ס"ח. וש"נ.

(56) ראה פי' הרד"ק עובדי' בתחלתה: רומי היתה בתחלה רובם בני אדום, עיי"ש.

(57) גו"א סוף פרשתנו.

(58) רמב"ן שם.

(59) דניאל יא, לו.

(60) ב"ר פפ"ג, ד.

מעלה לגבי בני"י [ועמך כולם צדיקים]⁷¹, כפי שעומדים בעולם התיקון, ע"ד המעלה דתשובה על עבירות (כטעות העולם⁷²) על תשובה אמיתית (של בני"י – "שובה ישראל עד הוי" אלקיך"⁷³); אבל שלימות העבודה היא דוקא על-ידי בני"י (שבשרשם ה"ה למעלה מתהו ותיקון), ואף בירור האומות נפעל ע"י בני"י, וגם העבודה דאוה"ע (והכח על זה) ה"ז באמצעות בני"י⁷⁴ – כפס"ד הרמב"ם⁷⁵, ש"צוה משה רבינו מפי הגבורה לכופף את כל באי עולם לקבל מצוות שנצטוו בהם בני נח".

ויש לומר, שזהו גם שני הענינים בהסיפור בתורה אודות "ישובי עשו ותולדותיו": כיון שזה כתוב בתורה, מובן, דהגם שזה מובא בתור הקדמה להדגיש את השיבותו של יעקב ('ומשמצאה הוא משליך את הצרורות מידו ונטל את המרגליות'), יש לזה גם ענין לעצמו – בגלל המעלה שישנה בבירור דאוה"ע (ע"ד הקס"ד בטעות העולם במעלת תשובה על עבירות); ולפי המסקנא בתורה הסיפור של "ישובי עשו ותולדותיו" מסופר בכדי לבטא את חשיבות יעקב ובניו – בגלל שהעבודה של בני"י היא שלימות העבודה הכוללת כל עניני העבודה (גם דבירור האומות)⁷⁶.

71 ישעי"ס, כא.

72 עולם מלשון העלם והסתר (לקו"ת שלח לו, ד). ועפ"י יומתק הלשון שזהו "כטעות העולם", כי מצד עולם מלשון העלם והסתר (זהו דרגת אומות העולם) יש מקום לקס"ד במעלת התשובה על החטא, מפני המעלה שבזה.
73 הושע יד, ב.

74 וע"ד הפרש בין שבת יומי החול, דאף שיום אחד דשבת הוא "מעט" (בכמות) בערך ששת ימי החול, מ"מ דוקא משבת מיני' מתברכין כולהו יומין (זח"ב סג, ב. פח, א).

75 הל' מלכים פ"ח ה"י.

76 והטעם שצ"ל גם הקס"ד לעצמו (ועד"ז הקס"ד של טעות העולם במעלת התשובה על עבירות) – כי עי"ז נעשה הבירור של התחון כפי

– דהגם שתשובה אינה כטעות העולם⁶⁸ שהיא על עבירות דוקא, אלא עיקר התשובה היא בבחי' "והרוח תשוב אל האלקים גו'" – אעפ"כ [נוסף לכך שאין שוללים שתשובה היא גם על עבירות, הרי אדרבה]: מזה גופא שישנה קס"ד בדברי חכמים (כדעת העולם) שעיקר התשובה היא על עבירות, וקס"ד בתורה היא תורה⁶⁹ [ע"ד הנ"ל (ס"ב) בנוגע לשבועת משה], מובן, שבפרט אחד (ב"עולם" של הקס"ד) ישנו טעם לומר שתשובה היא בעיקר על עבירות, בגלל המעלה שישנה בזה –

ע"ז פועלים בהתחון תחון ביותר (עבירות), על-ידי תשובה מבטלים אותם ומהפכים זדונות לזכויות⁷⁰, ע"ז שמעלים את הניצוצות הכי עליונות שנמצאים דוקא בזדונות כידוע (ע"ד האורות מרובים דתהו). אשר בענין זה יש מעלה לגבי התשובה בבחי' והרוח תשוב אל האלקים (בעולם התיקון, שלמטה מתהו).

אעפ"כ המסקנא היא שעיקר התשובה ענינה השבת הנפש לשרשה ומקורה, כיון שבזה מתבטאת שלימות התשובה – להתקשר עם הקב"ה (שלמעלה מתהו ותיקון), וי"ל שזה נותן גם הכח לעשיית תשובה על עבירות, עד – שגם התשובה על עבירות תביא ל"והרוח תשוב אל האלקים".

ונד"ז יש לומר בנוגע לאוה"ע: המעלה (איכות) שישנה בבירור האומות (ובהעבודה) היא – הבירור דהחלק הכי תחתון, שנפל בשבירת הכלים דתהו (ע"ד תשובה על עבירות). ובפרט זה יש להם

68 לקו"ת דרושים לר"ה שם. וראה גם דרושי חודש תשרי תרח"צ: אין זה כמו שהעולם חושבים.

69 וע"ד שגם הלכה שעלי' אמרו "בדוהא היא" היא תורה ודבר ה', כנ"ל הערה 24.

70 יומא פו, ב.

ועפ"ז יש לומר הטעם מדוע דוקא ספר עובדי' נחלק מכל ספרי התנ"ך, שהוא מורכב רק מפרק אחד – כי על-ידי בירור אדום (אתהפכא), באופן ד"מיני' ובי' אבא כו', נפעלת שלימות הגילוי של אחדותו ומלכותו ית', "והיתה לה' המלוכה", ה' אחד ("לעברו שכם אחד"), כך שלא נשאר שום פרט בעולם (לעלם ולעלמי עלמיא) שלא מאירה בו אחדותו ומלכותו ית'.

ז. ע"פ הנ"ל יובן גם הסדר והמשך של ג' הפרשיות בתורה – ויצא, וישלח, וישב – שמבטאות את הסדר בעבודת יעקב אבינו:

בפ' ויצא מדובר בעיקר בנוגע לעבודת יעקב בעצמו – להעמיד את ביתו, "מטתו שלימה", ועבודתו בחלקו בעולם (עניני רשות, ק"נ) בבירור צאן לבן. עד גמר עבודתו בסיום הפרשה – "ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלקים", "מלאכים של ארץ ישראל באו לקראתו ללוותו לארץ", "ויאמר יעקב כאשר ראם מחנה אלקים זה ויקרא שם המקום מחנים", "שתי מחנות, של חוצה לארץ שבאו עמו עד כאן, ושל ארץ ישראל שבאו לקראתו"⁸³, הן "מלאכי ארץ ישראל" שמסייעים לו בעבודתו בתומ"צ, בעניני קדושה, והן "מלאכי חוץ לארץ" שמסייעים בעבודתו בעניני הרשות, בעניני חול (כל מעשיך יהיו לשם שמים ובכל דרכיך דעהו)⁸⁴. עד באופן שיעקב פועל במקום, ונעשה שם בעה"ב, הוא קוראו בשמו – "ויקרא שם המקום ההוא מחנים"⁸⁵.

אבל זה בלבד אינו מספיק. שלימות עבודת יעקב (בכדי שיוכל לשוב אל בית

וי"ל שזהו ע"ד החידוש התשובה שפועלת⁷⁷ למפרע⁷⁸, ומגלה איך שהקס"ד (באופן הפכי) ה"ה באמת זכיות [ובנדוד"ד – ש"משמצאה משליך את הצרורות מידו ונוטל את המרגליות]; משא"כ התשובה שפועלת רק מכאן ולהבא⁷⁹ – שמצד זה נשאר מקום לקס"ד (לפני שעשה תשובה) באופן אחר [ובנדוד"ד – "ישובי עשו ותולדותיו" בתור ענין לעצמו בתורה].

ו. עפ"ז יומתק שייכות הפרשה עם ההפטורה – "חזון עובדי'":

הגמרא אומרת⁸⁰ "מאי שנא עובדי' לאדום כו' עובדי' גר אדומי ה', והיינו דאמרי אינשי מיני' ובי' אבא נזיל⁸¹ בי' נרגא". שזהו תוכן ההפטורה, הפרעון ובירור אדום, באופן שמהפכים את אדום – תחתון שאין תחתון למטה ממנו, עד שע"ז דוקא נעשה שלימות מלכותו ית' – "והיתה לה' המלוכה", "ותתגלי מלכותא דהוי' על כל יתבי עלמא", "לעלם ולעלמי עלמיא". וכמ"ש⁸² "אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד".

שהוא במקומו, ולא רק כפי שהוא חלק משלימות עבודתו של ישראל. ועצ"ע.

77) ולהעיר שתשובה באופן כזה שייך דוקא לישראל ולא לאוה"ע.

78) ראה יומא פו, סע"א. ובפרש"י שם ד"ה כאן מאהבה: "השב מאהבה ועקר עוונו מתחלתו".

79) ולהעיר שזהו דרגת התשובה של אוה"ע.

80) סנהדרין לט, ב. הובא בפרש"י ופי' הרד"ק עובדי' בתחלתה.

81) ויש גורסין: לישדי. וכ"ה בתניא פל"א.

82) צפני' ג, ט. הובא ברמב"ם הל' מלכים ומלחמותיהם* ספ"א.

(* ולהעיר ע"ד הרמז, שאף שהרמב"ם כותב שם (ספ"ב) ש"לא יהי' שם לא מלחמה כו'" – מ"מ תהי' אז המעלה הבאה ע"י מלחמה, בירור התחתון. וגם מלחמה בפועל – מלחמה דקדושה במלחמתה של תורה (ראה הגם שיחות מוצאי' כ"ף טבת תשמ"ט), כמו שממש"ך שם "ולא יהי' עסק כל העולם אל"א לדעת את ה' בלבד".

83) ס"פ ויצא ובפרש"י.

84) אבות פ"ב מ"ב. משלי ג, ו. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג. טשו"ע א"ח סל"א.

85) ראה בכ"ז בארוכה – קונטרס משיחות ש"פ ויצא.

ותולדותיו" בסיום הפרשה – שכל זה ה"ה גם נתינת-כח לבני יעקב להמשיך בעבודה זו ("מעשה אבות סימן לבנים") – בא ה"וישב יעקב בארץ מגורי אביו", "ביקש יעקב לישוב בשלוח"⁹² (לא רק שלוח גופנית וגשמית, אלא) שלוח רוחנית, עד מעין ובדומה לעוה"ב (אשר "אין בו אכילה ושת"י כו' אלא צדיקים יושבין כו' ונהנים מזיו השכינה"⁹³) – השלוח שבאה לאחרי הגמר ושלמות העבודה בעוה"ז, "היום לעשותם"⁹⁴,

כפי שאכן ה"י בפועל אצל יעקב במשך כמה שנים (עד מכירת יוסף); אבל כיון שיעקב עדיין לא פעל אז את שלימות הבירור דעשו (ולכן אמר "עד אשר אבוא אל אדוני שעירה", כנ"ל), לכן עדיין לא בא אז לקבלת ה"שלוח" בעוה"ז (ונאלץ להסתפק עם הידיעה שזה יבוא בתור שכר בעוה"ב); ועי"ז ש"קפץ עליו רוגזו של יוסף"⁹² יעקב התעלה ויכול ה"י לקבל את ה"שלוח" (בדומה להגילוי דעוה"ב) גם בעוה"ז – כפי שמצינו, שאחרי זה, הנה שבע עשרה שנותיו האחרונות היו באופן של "ויחי יעקב" – שנים של שלוח אמיתית גם בעוה"ז. ואדרבה – שנים אלו היו מבחר שנותיו⁹⁵, שזה מורה על הבירור דמקום הכי תחתון – שדוקא במצרים ("נרות הארץ") היתה השלוח (שביקש יעקב בארץ מגורי אביו), וכמשנ"ת במ"א⁹⁶.

כל זה מדובר בזמן יעקב (כשעדיין לא נשלם הבירור דעשו בפועל).

(92) פרש"י עה"פ.

(93) ברכות ז', א. רמב"ם הל' תשובה פ"ח ה"ב.

(94) ס"פ ואתחנן (ז, יא) ובפרש"י.

(95) בעה"ט ר"פ ויחי. זח"א רטז, ב. וראה "היום יום" יח טבת. לקו"ש ח"י ע' 160 ואילך.

(96) ראה בארוכה לקו"ש חט"ו ע' 310 ואילך. לקו"ש חלק ל ע' 176. ועוד.

אביו בשלימות) ה"ה קשורה בכך שיפעל גם (נוסף לעבודת עצמו ועבודת הרשות) את הבירור דעוה"ז התחתון שאין תחתון למטה ממנו, בירור עשו הוא אדום – גם חוץ מדברי הרשות) – שהוא מקום הכי רחוק ברוחניות מארץ מגורי אביו⁸⁶ – עי"ז ש"וישלח יעקב מלאכים אל עשו אחיו ארצה שער שדה אדום".

ויש לומר, שיעקב ראה זאת בזה גופא ש"ויפגעו בו מלאכי אלקים": כאשר יעקב ראה ("ראם") ש"ויפגעו בו מלאכי אלקים" בפועל [לא רק בחלום – כפי שה"י בהליכתו לחרן, בתחלת הפרשה], הוא ראה שזוהו בכדי שישתמש במלאכים כדי לשלוח אותם לברר את עשו⁸⁷.

ולהוסיף, ש"ויפגעו" ה"ז גם מלשון תפלה (ע"ד "ויפגע במקום"⁸⁸) – התפילה ובקשה של המלאכים ליעקב, שישתמש בהם כדי למלא את השליחות שלהם בעולם – עי"י "וישלח יעקב מלאכים", "מלאכים ממש"⁹⁰, המלאכים ש"ויפגעו בו" (בס"פ ויצא).

ולאחרי גמר עבודת יעקב בבירור עשו (עכ"פ כמה שאז ניתן ה"י לפעול⁹¹), עד להסיפור של "ישובי עשו

(86) משא"כ חרן אשר שם שלחו יצחק ורבקה את יעקב "לקחת לו משם אשה" (ס"פ תולדות).

(87) ראה משכיל לדוד ס"פ ויצא.

(88) ויצא כח, יא. ובפרש"י: "ורבותינו פירשו (ברכות כו, ב. ב"ר פס"ח ט), לשון תפלה כמו ואל תפגע בו" (ירמ"ו ז, טז).

(89) וראה זח"א קסה, א שמקשר "ויפגעו בו מלאכי אלקים" עם "ויפגע במקום", אלא ש"ויפגע במקום" (לפני עבודתו בחרן) ה"י ע"י עבודתו וגיעתו, משא"כ לאחרי עבודתו "ויפגעו בו גו", המשכת אלקות שבאה כאלו מאליו (ראה לקו"ש ח"ג ע' 789. חכ"ה ע' 157).

(90) פרש"י עה"פ. – ועפ"ז מובן ההכרח של רש"י שהיו "מלאכים ממש", ולא שלוחי בוד" (ראה משכיל לדוד שם).

(91) ראה תו"א ותו"ה ריש פרשתנו. וראה לקו"ש חכ"ה ע' 363 ואילך.

הדבר הפלא ופלא וענו ואמרו על זאת כי אם מאת הוי" היתה זאת נפלאות בעינינו¹⁰².

וכידוע גם השייכות להגאולה עם "פדה בשלום נפשי כי ברבים היו עמדי"¹⁰³, שגם ה"רבים" – האויבים – סייעו סוף-סוף בה"פדה בשלום נפשי" (ע"ד מה שאנשי אבשלום התפללו לנצחוננו של דוד¹⁰⁴).

ט. לאחר כל העילויים בהגאולה די"ט כסלו, אעפ"כ הרי הממשלה של המדינה היא נשארה בתקפה, ואף התנגדה לכמה עניני יהדות בכלל וחסידות במיוחד, עד שלאח"ז התבטא הדבר במאסרו של אדמו"ר האמצעי. וגם לאחר גאולתו ביו"ד כסלו – שהוסיף בהבירור דאדום – הממשלה נשארה בתקפה ובהתנגדות שלה ליהדות וחסידות כפי שהתבטא אחר כך בגזירות המלכות השונות וכו' שרבותינו נשיאנו – כל אחד בדורו – לחמו בהם.

עד אשר לאחר המהפכה (בשנות תרע"ז-ח) בדורו של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, ולאח"ז בדורו של כ"ק מו"ח אדמו"ר – הרי בכמה ענינים ניתוסף בחושך ומיצר של הממשלה ההיא, עד אשר בשנת תרפ"ז הי' המאסר של כ"ק מו"ח אדמו"ר; וגם לאחר גאולתו – שפעלה בירור עמוק יותר באדום – הממשלה הכריחה אותו¹⁰⁵ (כביכול) לצאת משם, עד שהגיע, והעביר ונטע את מרכז חב"ד בחצי כדור התחתון, בארצות הברית.

אבל אחרי מעשינו ועבודתינו מאז,

שלימות בירור עשו הוא אדום נפעלת על-ידי מעשינו ועבודתינו במשך זמן הגלות, ובפרט בגלות זה האחרון, גלות אדום (רומי), שבה בני" פעלו ופועלים (בכחו של יעקב אבינו) בירור האומות, בתור הכנה ל"והיתה לה' המלוכה" בימות המשיח, כשתקייים הבטחת יעקב "אבוא אל אדוני שעירי". ובמילא תהי' אז השלימות ד"שלוה" גם בעוה"ז.

ח. לענין הנ"ל יש לו שייכות מיוחדת לזמן זה – חודש כסלו:

דובר כמ"פ⁹⁷ אודות השייכות דפ' וישלח (בירור עשו) עם י"ט כסלו, שע"י גאולת אדה"ז ביי"ט כסלו – כשהתחיל עיקר הענין ד"יפוצו מעינותיך חוצה"⁹⁸ – נפעל בירור בעולם התחתון שאין תחתון למטה הימנו, שלב חדש ועיקרי בהבירור דמלכות אדום⁹⁹,

כפי שאדה"ז כותב באגרת-הקודש הידועה שלו (כשיצא מהמאסר)¹⁰⁰: "כי הפלה ה' והגדיל¹⁰¹ לעשות בארץ והפליא והגדיל שמו הגדול והקדוש אשר נתגדל ונתקדש ברבים ובפרט בעיני כל השרים וכל העמים אשר בכל מדינות המלך אשר גם בעיניהם יפלא

97 ראה לקו"ש חט"ו ע' 287 ואילך. חכ"ה ע' 186 ואילך. קונטרס משיחת ש"פ וישלח תשי"ג. ועוד.

98 ס' השיחות תורת שלום ס"ע 112 ואילך.

99 ראה שיחת י"ט כסלו תרס"ז (ונעתקה

בשיחת י"ט כסלו תשי"ד – ע' 50) השייכות די"ט כסלו עם המסופר בפרשתנו ע"ד "ואלה המלכים אשר מלכו וגו'" (מלכי ארץ אדום), מלכים דעולם התהו – שיי"ט כסלו איז א תיקון צו שבירת הכלים דתהו". והענין בזה מוכן (עוד יותר) ע"פ המבואר בפנים. וראה גם לקו"ש חכ"ה ע' 362.

100 נדפסה באגרות-קודש שלו סי' לח. וש"ג.

101 ולהעיר מההדגשה כמ"פ באגרת זו על

ענין של "הגדיל" (וראה לקו"ש חט"ו שם) – ע"ד

הלשון "מגדיאל (זו רומי)" מלשון "הגדיל על כל

א-ל", וע"י בירור מגדיאל (זו רומי) נעשה גדלות

ורוממות דקדושה (כנ"ל ס"ד), "הגדיל שמו הגדול

והקדוש אשר נתגדל ונתקדש ברבים".

102 ל' הכתוב – תהלים קיח, כג.

103 תהלים נה, יט.

104 ירושלמי סוטה פ"א ה"ח.

105 בלשון מכתבו ט"ו מ"ח תרפ"ח (אג"ק שלו ח"א ע' תרטז): היציאה ממדינתנו היתה מוכרחת לי. ובמכתבו י"ט כסלו תרפ"ח (שם ח"ב ע' ה): מסכתם הוכרחת בעל כרחי לעזוב את ארץ הוד כ"ק אבותינו ורבותינו הק'.

בנוגע לעצמו, והן בנוגע להזולת, ועוד ועיקר – בכל הפעולות וההצעות התורה והיהדות בכלל וההצעות המעיינות חוצה במיוחד,

ובפרט – בחודש כסלו, המיוחד בקשר שלו עם התורה ופנימיות התורה בפרט: גאולת י"ט כסלו, גאולת יו"ד כסלו, טי"ת כסלו (יום הולדת ויום הילולא של אדמו"ר האמצעי), וכל זה החל מר"ח כסלו (הכולל את כל ימי החודש), ולאח"ז בשלימות מיוחדת – בי"ד וט"ו בחודש, כאשר קיימא וסיהרא באשלמותא, יחוד שימשא וסיהרא (הקשור בענין הנישואין) – לנצל את היומין זכאין להוסיף בכל האמור.

יא. ועוד ועיקר:

בי"ט כסלו בכל שנה ושנה נהוג לעשות התוועדויות חסידיות בכל מקום ומקום האפשרי.

בהתאם להאמור לעיל, מובן שבשנה זו צריכה להיות בזה השתדלות מיוחדת, שיהי' "אראנו נפלאות/דיקע" התוועדויות בי"ט כסלו (אפילו ביחס להנהגה בזה באופן נסי בשנה) (ושנים) שלפנ"ז) הן בכמות והן באיכות.

ובפרט שבשנה זו חל י"ט כסלו ביום החמישי בשבוע¹⁰⁸, וזה מהוה הזדמנות קלה יותר לערוך (עכ"פ) שלוש התוועדויות בג' ימים רצופים: בליל (ויום) חמישי – י"ט כסלו, בליל (ויום) ששי – כ' כסלו (כנהוג לעשות אז עיקר ההתוועדות די"ט כסלו) ובליל ויום שבת קודש – כ"א כסלו, כך שיש חזקה של שלשה ימים רצופים¹⁰⁹ של התוועדויות חסידיות בקשר לי"ט כסלו, והדבר נותן

כולל ובמיוחד בהפצת המעיינות חוצה, בודאי שכבר צריכים לקבל כל האוצרות בתכלית השלימות,

וכידוע המשל בזה, שע"י מעשינו ועבודתינו של בני"י פועלים את המשכות כל האוצרות, אלא שנותנים את זה ליהודי כמונה בקופסא, ונותנים לו את המפתח שכאשר ירצה יוכל לפתוח את הקופסא ולהוציא משם את כל האוצרות,

ובלשון הרמב"ם¹⁰⁶ – שע"י מעשה אחד "מכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה",

וכפי שכ"ק מו"ח אדמו"ר העיד כבר לפני שנים שבנ"י סיימו כבר הכל ונשאר רק "לצחצח את הכפתורים"¹⁰⁷, ומאז כבר עשו גם את זה וצריך להיות רק, בלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר, "עמדו הכן כולכם" לקבל את האוצרות.

י. ויה"ר אשר בשנה זו – שנת אראנו נפלאות – יהי' זה בענין ד"הפלה ה' והגדיל לעשות בארץ והפליא והגדיל שמו הגדול והקדוש אשר נתגדל ונתקדש ברבים, ובפרט בעיני כל השרים וכל העמים אשר בכל מדינות המלך, אשר גם בעיניהם יפלא הדבר הפלא ופלא וענו ואמרו על זאת כי אם מאת הוי' היתה זאת נפלאות בעינינו",

ובהתאם לזה מובן, שהדבר צריך לעורר אצל בני"י שמחה גדולה ביותר, ובעיקר – הוספה ביתר שאת וביתר עוז בלימוד התורה בכלל, ובפנימיות התורה, כפי שנתגלתה בתורת חסידות חב"ד, וכפי שלומדים זאת ביחד – כ"תורה תמימה" – עם נגלה דתורה.

ותלמוד גדול שמביא לידי מעשה – הוספה בקיום המצוות בהידור, הן

108) שנאמרה בו ברכה לדגים (כתובות ה, א).

109) ולהעיר שקביעות הימים טובים בהתחלת שנה זו היתה באופן של ג' ימים רצופים – שלאחרי ב' יו"ט דר"ה ונכנסו תיכף ליום השבת, ובאופן של ג' פעמים ג': בראש השנה, בימים הראשונים דתג הסוכות, ובימים אחרונים, שמע"צ ושמח"ת.

106) הל' תשובה פ"ג ה"ד.

107) שיחת שמח"ת תרפ"ט.

חזקה וחזק בכל העניינים דיהדות וחסידות שתהי' שנה חסידית, עוד יותר מכפי שהי' עד עתה.

וכדי שזה יהי' בתוספת הצלחה, כדאי שיתחילו את ההכנות לכך בעוד מועד (החל ממוצאי שבת מיד ואח"כ ביום ראשון, שני, שלישי ורביעי) כדי שיוכלו להוסיף בהתועדויות ככל היותר – בכמות ובאיכות,

ותשועה ברוב יועץ – להתדבר עם אחרים, שאזי בטוחים שזה יהי' באופן המלוכה".

ויהי רצון שעוד לפני י"ט כסלו כבר תבוא הגאולה האמיתית והשלימה, והקיצו ורננו שוכני עפר, ובתוכם ובראשם – אדמו"ר הזקן וכל רבותינו נשיאינו עד כ"ק מו"ח אדמו"ר,

ותתגלה בגלוי שלימות הבירור של כל העולם כולו – "והיתה לה' המלוכה".

